

ŞEYYÂD HAMZA'NIN LİRİK BİR ŞİİRİ

SÂDEDDİN BULUÇ

Şimdiye değin «Yusuf ve Zeliha» adlı mesnevisi¹, na'atleri² ve başka manzumeleri³ ile tanıdığımız eski Anadolu şairlerinden Şeyyad Hamza, elimize geçen yeni bir şiirinde başka bir yönü ile ortaya çıkmaktadır⁴. Şöyle ki, akıcı bir üslûb ile yazılmış mesnevisi ve derin bir dinî heyecanın mahsulü olan na'atleri ve ayrıca gazelleri yanında, şairimizi bu defa doğrudan doğruya ölüm ve ölü gibi pek güç ve düşündürücü iki konu üzerine eğilmiş görüyoruz.

«İçinde» redifli bu manzume, aruzun *recez* (müstef'îlün feûlün) vezni ile yazılmıştır. Ölüm problemini, ölünün acıklı halini gerçekçi ve dokunaklı bir dille ele alan şairimizi okurken, Yunus Emre'yi hatırlama-

¹ Şeyyâd Hamza, *Yusuf ve Zeliha*, (nakleden: Dehri Dilçin; nşr. T. D. K.) İstanbul, 1946.

² Sâdeddin Buluç, *Şeyyâd Hamza'nın beş manzumesi*, (Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, V, nr. 1-2, s. 1-16), İstanbul, 1956.

³ Köprülüzâde Mehmed Fuad, *Anatolische Dichter in der Seldschukenzeit, I. Şeyyad Hamza*, (Körösi Csoma-Archivum, I, s. 184-188), Budapest 1922. Bu yazının türkçe tercümesi: *Selçukîler devrinde Anadolu şairleri, I. Şeyyâd Hamza* (Türk Yurdu, I, nr. 1, s. 27-34) İstanbul, 1940; M. Mansuroğlu, *Anadolu metinleri, XIII. asır—Şeyyâd Hamza* (Türkiyat Mecmuası, VII-VIII, s. 95-101) İstanbul, 1952. Ayrıca bk. ayn. mll. *Anadolu türkçesi, XIII. asır—Şeyyâd Hamza'ya ait üç manzume* Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, I, s. 180-195) İstanbul, 1946. Almanca neşri: *Drei Gedichte Şeyyâd Hamza's* (Ural-Altäische Jahrbücher, XXVI, s. 78-89) 1954. Şeyyâd Hamza'nın doğu türkçesi ile farsça karışık bir manzumesi için bk. ayn. mll. *Şeyyâd Hamza'nın doğu türkçesi ile karışık bir manzumesi*, (Türk Dili, Bülleten, seri III, nr. 8-9, s. 16-23) Ankara, 1946. Şairin iki gazelinin neşri için bk. N. Halil Onan, *Şeyyâd Hamza'nın iki yeni gazeli dolayısıyla* (Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, VII, s. 529-534) Ankara, 1949.

⁴ Bize bu manzumeyi neşretmek imkânını sağlayan muhîrem dostumuz kitapçı Raif Yelkenci'ye burada ayrıca teşekkür etmeği bir borç bilirim. Kendisinin anlattığına göre, manzume yazma bir eserden köpmüş tek bir yaprak halinde eline geçince, hemen istinsah etmiş. Fakat halen bu yapıta elde edemediğimiz için, kâğıdı, mürekkebi, yazı tipi ve her şeyden önce istinsahının aslına ne dereceye kadar uygun olduğunu söylemek ve bu suretle imlâ hususiyeti hakkında izahat vermek imkânından mahrûm bulunuyoruz. Bu durumda, manzumeyi ancak devrinin dil hususiyetlerini gözönünde bulundurarak aksettirmeğe çalıştık.

mak elden gelmiyor⁵. Her ikisinde de o çağa has müşterek bir duyusun terennüm edildiğini görüyoruz.

Şiirlerinde umumiyetle dünyanın değersizliğini, geçici olduğunu terennüm eden ve bu gerçekten habersiz yatanları gaflet uykusundan uyarmağa çalışan Şeyyâd Hamza, bu yeni şiirinde de yine mukadder neticeye, ölüme dayanarak dünyanın fâniliğini anlatır. Fakat bu katı ve ağır gerçeğe rağmen yine de çalışmayı, dünyada iyi yaşamayı ve sabırlı olmağı telkin eder.

Şimdi şairimizi dinliyelim :

*İ hâce sen bellüsin
İşbu cihân içinde ;
Niçe dirî⁶ kalasın
Bu az zamân içinde.*

*Gönlün tolu gussa, gam,
Aydursın: «ben ölmezem!»
Örtüdi gaflet gözünü ;
Kaldun gümân içinde.*

*Tura⁶ bir sinleye⁷ var;
Niçe senün gibi var;
Gör ki ne halda bular ;
İrin ü kan içinde.*

*Kimi yigit, kimi pîr ;
Ulu, hâce, cihângîr ;
Mağbûn olup yaturlar
Ağır⁸ ziyân içinde.*

*Kanı harîr giyenler!..
«Sultânuz biz» diyenler!..
Yayan yörimeyenler
Çayır çemen içinde.*

⁵ Yunus Emre Divanı (nşr. A. Gölpınarlı), İstanbul, 1943 ; bk. msl. s. 210 - LI, 393 - L, 304 - LI.

⁶ tura = kalka, kalkıp

⁷ sinle = mezarlık

⁸ veya: ağu = zehir

Gördün kamu çürümüş ;
Kurt, kuş tenin yirimiş ;
Karıncalar bürümüş :
Bu görklü ten içinde.

Ol gül gibi yanaklar,
Ol bal gibi dudaklar,
Ol eller, ol ayaklar,
Sar'lu⁹ kefen içinde.

Sordum ki bulara: «hey!..
Kim sizi rüsvâ kıldı?»
Çağrışurlar peyâpey,
Zâr ü fiğân içinde.

Biri çağırıp aydur :
«Gel, hey, halımı sen gör!
Bir vakte Sultân idüm
Ben Horâsân içinde».

Söyler andan birisi:
«Bilürdüm Sultân idün ;
Senden harâç gelürdi
Baña Muğân içinde».

Î hâce söz senündür ,
Aç gözünü haluñ gör ;
Düriş¹⁰, kazan, yi, yidir ;
Yir eyle cân içinde.

Bir gün gele ölesin ;
Niçe diri kalasın !..
Seni dahı göreler
Bir nerdübân içinde.

⁹ sar'lu = sarılı

¹⁰ düriş= uğraş

*Şeyyâd Hamza ayıt ;
Gözün yaşuñı tap¹¹ tut!
Şabr eyle, gül açılır
Her dem diken içinde.*

¹¹ tap = yeter, kafi